

O'QUVCHILAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA VA SHAXSIYATINI TARBIYALASHDA PEDAGOGLARNI USTIVOR VAZIFALARI

Mamantaeva Zamira Xamitjanovna

Toshkent shaxar Chilonzor tumani 200-maktab o'qituvchisi

Annotatsiya. *Pedagogik mahoratga kerakli pedagogik vaziyatlarni yaratish qobiliyati sifatida ta'rif berish nafaqat oldindan, profilaktik ta'limni amalga oshirishga qaratilgan, balki pedagogika soxasi vakillarining kasbiy tayyorgarligini oshirishning ba'zi imkoniyatlarini ko'rishga yordam beradi. Quyidagi maqola pedagoglarni pedagogik faoliyatida tayanishi mumkin bo'lgan usullariga bag'ishlangan.*

Kalit so'zlar: *pedagogika, psixolog, kompetensiya, usullar, texnika, yondashuv.*

Аннотация. *Определение педагогического мастерства как способности создавать необходимые педагогические ситуации помогает не только осуществлять профилактическое обучение заранее, но и увидеть некоторые возможности повышения профессиональной подготовки специалистов в области педагогики. Данная статья посвящена методам, на которые могут опираться педагоги в своей профессиональной деятельности.*

Ключевые слова: *педагогика, психолог, компетенция, методы, техника, подход.*

Annotation. *Defining pedagogical skill as the ability to create necessary educational situations is aimed not only at implementing preventive education in advance, but also at identifying certain opportunities for improving the professional training of specialists in the field of pedagogy. This article is dedicated to the methods that educators can rely on in their professional activities.*

Keywords: *pedagogy, psychologist, competence, methods, techniques, approach.*

Kirish. O'zgargan ijtimoiy-madaniy vaziyatning o'qituvchilar oldiga qo'yayotgan yangi vazifalari ularning kasbiy tayyorgarligi amaliyotida ob'ektiv ravishda yangi echimlarni talab qiladi. Bolalar shafqatsizligining kuchayishi, maktab o'quvchilarining g'ayri ijtimoiy harakatlar sodir etishda oshkoralikka intilishi ta'lim muassasalari mutahasislarni bunday bolalar bilan ishlashga psixologik, pedagogik va shaxsiy tayyorgarligi darajasiga, bolalar muhitida bunday ko'rinishlarning oldini

olishga yuqori talablar qo'yadi. Bolalarning xulq-atvoridagi atipik ko'rinishlar, sotsializatsiya buzilishlarining turli shakllari bilan ishlash uchun nafaqat maktab psixologlari va ijtimoiy o'qituvchilar, balki fan o'qituvchilari, boshlang'ich sinf o'qituvchilari, o'qituvchilar tashkilotchilari, maktabgacha ta'lim muassasalari o'qituvchilari - barcha mutaxassislar tayyor bo'lishi kerak. O'qituvchini, masalan, rassom bilan solishtirganda, ikkalasining faoliyatida va ayniqsa, mahoratni o'rganish jarayonida eng yaxshi echimlar variantlariga qanday ahamiyat beriladi, degan savolni ko'tarish tabiiy xolatdir. Ma'lumki badiiy faoliyatda va san'atning boshqa barcha turlarida ham o'tmishdagi, ham hozirgi kunning eng yaxshi echimlari bilan tanishishga katta ahamiyat beriladi.[1] Bo'lajak rassom chuqur va har tomonlama o'rganish jarayonida turli sahna ustalari tomonidan rollarni ijro etishning ko'plab variantlarini o'rganadi. Pianinachilar, rassomlar, jarrohlr va boshqalarni tayyorlash jarayonida ham xuddi shunday.

Pedagogika oliy o'quv yurtlariga kelsak, ularda pedagogik mahorat modellari bilan tanishish har doim ham munosib o'rin egallamaydi. Ma'ruzalarda ham, seminarlarda ham o'quv vaziyatlarini yaratishning ko'rsatma variantlari to'g'ri aks ettirilmaydi. Ba'zi pedagogika o'qituvchilari ta'lim ustalarining tajribasidan faqat kichik zarrachalardan foydalanadilar, faqat alohida tafsilotlardan foydalanadilar, ular integral variantlardan uzilib, o'z-o'zidan deyarli hech narsa aytmaydi, talabaning shaxsiyati, hissiyoti haqida aniq tasavvurga ega bo'lishi qiyin. Ta'limda ilg'or tajribadan etarli darajada foydalanilmaganligi sababli, pedagogika darslari ba'zan zerikarli bo'ladi, talabalar ularga passiv munosabatda bo'lishadi. Pedagogik amaliyot davomida ular pedagogik mahoratning bir nechta namunalarini ko'rishadi, chunki u erda har doim ham haqiqiy ustalarni uchratishmaydi, bundan tashqari, pedagogik amaliyotning qisqa davrida maktab hayotining murakkab sharoitlarini haqiqatan ham chuqur va har tomonlama tushunish mumkin emas. O'qituvchiga qo'yiladigan kasbiy shartli talablar to'plami pedagogik faoliyatga kasbiy tayyorlik sifatida belgilanadi. O'qituvchining bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar nuqtai nazaridan uning malaka xususiyatlari; uning shaxsiyati, qobiliyatlari, psixofiziologik imkoniyatlari va tayyorgarlik darajasiga yo'naltiriladi.[3] Bugungi kunga kelib, o'qituvchining kasbiy dasturini yaratishda boy tajriba to'plangan, bu bizga o'qituvchiga qo'yiladigan kasbiy talablarni o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi uchta asosiy to'plamga birlashtirish imkonini beradi:

- 1) umumiy insoniylik fazilatlarlari;
- 2) o'qituvchilik kasbining o'ziga xos xususiyatlarini belgilovchi sifatlar;

3) fan bo'yicha maxsus bilim, ko'nikma va malakalar.

Universitetdagi ta'lim mazmuni darajasida bu qarama-qarshilik psixologik, pedagogik va kasbiy bloklar fanlarini o'qitish mazmuni kasbiy muammolarni hal qilishning o'ziga xos xususiyatlari, ta'limning dolzarb vazifalari bilan etarli darajada aniqlanmaganligidadir. Zamonaviy maktabda o'qituvchining kasbiy faoliyati; «fan didaktikasi» eng muhim kurslarini o'qitish mazmuni va metodikasi ishlab chiqilmagan, klassik oliy o'quv yurtlarida pedagog kadrlar tayyorlashga xos o'quv fanlarining yangi tizimlari yaratilmagan; psixologiya, pedagogika, o'rganishning umumiy nazariyalari va fanni o'qitishning o'ziga xos usullari o'rtasidagi uzluksizlik ta'minlanmagan. Universitet talabalarini pedagogik faoliyatga tayyorlashning muhim omili psixologik-pedagogik fanlarning o'zaro bog'liq bo'lgan o'quv dasturlari majmuasini amalga oshirish, talabalarda pedagogik ta'limga qadriyat munosabatini shakllantirish va psixologik-pedagogik fanlarni faol rivojlantirish, psixologik va pedagogik fanlarni faol rivojlantirishdir. Ijtimoiy va shaxsiy kompetensiyalarni rivojlantirishga hissa qo'shadigan va bitiruvchilarning ijtimoiy-professional va shaxsiy vazifalarini hal qilishda samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik kompetentsiyadir.[3]

Hozirgi bosqichda ta'lim va madaniyat sohasining bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash yo'nalishlari o'rtasidagi tafovutlar yumshatiladi; Bitiruvchi tayyorlanayotgan faoliyat turlari orasida ijtimoiy-madaniy sheriklik nuqtai nazaridan muhim bo'lgan bir qator kompetensiyalar shakllanadigan tayyorgarlik doirasida madaniy-ma'rifiy va pedagogik faoliyat ko'rsatiladi. Belgilangan kompetensiyalar integrativ xarakterga ega bo'lib, bu bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash, amaliyotchilarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish, talabalarning nafaqat o'z g'oyalarini kengaytirishga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish jarayonida mazmunan xilma-xil shakllarni birlashtirish zarurligini belgilaydi. pedagogik yoki faqat madaniy-ma'rifiy faoliyat, zarur malaka va tajriba bilan o'zlashtirish. Taqdim etilgan kompetensiyalar faqat bo'lajak mutaxassislarning sheriklikning muayyan darajalarini (har xil turdagi mutaxassislar va muassasalar bilan o'zaro munosabatlar darajasida va shaxslararo o'zaro ta'sir darajasida) amalga oshirishga tayyorligining tarkibiy qismlarini aks ettiradi. Bu kasbiy qayta tayyorlash va malakasini oshirish dasturlarini amalga oshirish jarayonida ijtimoiy soha mutaxassislarni turli shakllar, usullar va vositalar orqali sheriklik madaniyatining tarkibiy qismlarini o'zlashtirish zarurligini belgilaydi.[5] Ta'lim jarayonida bevosita va bilvosita umumiy pedagogik madaniyatni, bolalik g'amxo'rlikini talab qiladigan ijtimoiy-demografik guruh sifatidagi g'oyalarni, pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari haqida umumiy tushunchani, kasbning

ahamiyatini anglashni to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita shakllantiradigan turli xil vazifalar qo'llaniladi. Quyidagi turdagi vazifalar keng qo'llaniladi: Turli tarixiy davrlar yoki alohida mamlakatlarning pedagogik tizimlarini modelashtirish o'quvchilarning pedagogik tizimlarning o'ziga xos xususiyatlari, ularning xususiyatlari, o'rganilayotgan tizimlarning ayrim elementlaridan zamonaviy o'quv amaliyoti muammolarini hal qilishda foydalanish imkoniyatlari to'g'risidagi tushunchalarini kengaytirish imkonini beradi. - o'rganilayotgan tushuncha, jarayon, ob'ektning qiyosiy tavsiflarini aks ettiruvchi qiyosiy jadvallar tuzish. Ushbu turdagi vazifalarni bajarishda axborot texnologiyalaridan foydalanish tezkor ma'lumotlarni to'plashni, uning texnik dizaynini va, ehtimol, taqdimotni, o'rganilayotgan ob'ekt haqidagi bilimlarni tizimlashtirish va umumlashtirishni ta'minlaydi. - tadbirlarning dasturlari, tezislari, uslubiy ishlanmalarini loyihalash, uslubiy materiallarni tayyorlash vazifasi axborotni to'plash va qayta ishlashga, uni ijodiy tushunishga, yangi mahsulot yaratishga qaratilgan; uning himoyasi. Bunday vazifalarni amalga oshirish sizga bola va uning oilasi bilan o'zaro munosabatlar amaliyotida ta'lim va madaniyat muassasalarining profilaktik dasturlari va hamkorliklarini o'z ichiga olgan loyihalash mahoratini o'zlashtirish va tajribasini kengaytirish imkonini beradi. Uslubiy banklarini yaratish (bosma va/yoki elektron shaklda) nafaqat ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlashni, balki uni tizimlashtirishni, to'g'ri texnik loyihalashni, qurilayotgan tizimning semantik birligini, takrorlash imkoniyatini (zarur bo'lganda) ta'minlaydi. va pedagogik amaliyotda qo'llash. - Elektron portfelni yaratish sizga ma'lumotlarni to'plash, umumlashtirish, tizimlashtirish, kasbiy ta'lim, o'z-o'zini tarbiyalash, shaxsiy va kasbiy o'sishni rag'batlantirish imkonini beradi. - veb-seminarlar va mahorat darslarini (shaxsan, onlayn) o'tkazish talabalarga turli toifadagi oilalar va bolalar, muassasalar va xizmatlar bilan o'zaro munosabatlarni tashkil etish texnologiyalari, shakllari va usullari to'g'risidagi tushunchalarini mustahkamlashga imkon beradi, turli xil tadbirlardan o'tishda ulardan foydalanishga tayyorlikni shakllantirishga imkon beradi. amaliyot turlari va kelajakdagi kasbiy faoliyat.

Munozara maydonchalari va munozaralar, videokonferensiyalar muloqot madaniyatini shakllantirish, o'z pozitsiyasini himoya qilish va taqdim etish, boshqa birovning pozitsiyasini qabul qilish qobiliyatini shakllantirish imkonini beradi, zarur ijtimoiy munosabat va qadriyatlarni shakllantirishni rag'batlantiradi.[5]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Malumot: O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni. Toshkent, Shark, 1997 yil
2. O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 7-sentabrdagi O‘RQ-957
3. Vygotskiy L.S. “Pedagogik psixologiya” Moskva 1991 yil
4. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi 09.09. 2024-yil
5. Yo‘ldoshov J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik maxorat va pedagogik texnologiyalar asoslari” Toshkent fan va texnologiya 2006-yil